

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ
ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1836
Πατησίων 42, 106 82 Αθήνα
www.asfa.gr

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Η

Μαθημα : Θεωρία Αρχιτεκτονικής 1 και 2

*** * * * ***

«Η εξέταση του μαθήματος Ιστορία Αρχιτεκτονικής 1 θα γίνει διαδικτυακά, στις 2 Σεπτεμβρίου 2020 ώρα 10:00-13:00.

Η εξέταση του μαθήματος Ιστορία Αρχιτεκτονικής 2 θα γίνει διαδικτυακά, στις 4 Σεπτεμβρίου 2020 ώρα 14:00-17:00.

Τις ημέρες πριν τις εξετάσεις θα υπάρξει ανακοίνωση για τα τεχνικά ζητήματα της σύνδεσης.

Το θέμα της ατομικής εργασίας πρέπει να αποσταλεί άμεσα στην ηλεκτρονική διεύθυνση του καθηγητή Α. Γιακουμακάτου <agiacum@hotmail.com>

Όσοι έχουν ήδη στείλει το θέμα, ή όσοι έχουν ετοιμάσει την εργασία για προηγούμενη εξέταση, δεν χρειάζεται να ξαναστείλουν το θέμα.

Η ατομική εργασία θα παραδοθεί (στην περίπτωση αυτή θα αποσταλεί) την ημέρα της εξέτασης, μαζί με το γραπτό, στην ίδια ηλεκτρονική διεύθυνση

<agiacum@hotmail.com>

Συνάπτονται τα προγράμματα των δύο μαθημάτων».

Ο ΔΙΔΑΣΚΩΝ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΓΙΑΚΟΥΜΑΚΑΤΟΣ

Από την έναρξη της «μοντέρνας εποχής» (Αναγέννηση) ως το τέλος του «μακριού 19^{ου} αιώνα» (1914)

- Οι προϋποθέσεις της μεσαιωνικής αρχιτεκτονικής - Ρωμανικός ρυθμός - Γοτθικός ρυθμός.
- Η έννοια του «κλασικού» - Η κληρονομιά και η επανεφεύρεση της κλασικής περιόδου - Προσδιορισμοί του «κλασικού» και του «μοντέρνου».
- Η Φλωρεντία στις αρχές του 1400 - Το έργο του Μπρουνελέσκι και ο τρούλος της Santa Maria del Fiore - Η έννοια της προοπτικής και η επιστροφή στις κλασικές φόρμες: Piazza della SS. Annunziata - Filippo Brunelleschi, **Ospedale degli Innocenti**, 1419-1427 - Michelozzo di Bartolomeo, **Palazzo Medici Riccardi**, via Cavours, 1444-1462 - Piazza S. Lorenzo-Filippo Brunelleschi, **Βασιλική του S. Lorenzo**, 1420-1428 - Michelangelo-Bartolomeo Ammannati-Giorgio Vasari, **Biblioteca Medicea Laurenziana**, 1524-1568 (μνημειακό κλιμακοστάσιο του Michelangelo) - **Τάφοι των Μεδίκων** (Michelangelo, Sacrestia Nuova, 1520-1534 - Πλατεία S. Maria Novella-**Εκκλησία της S. Maria Novella**, 1246-1360 (όψη του Leon Battista Alberti, 1458) - Πλατεία Santo Spirito-Filippo Brunelleschi-Salvi d'Andrea-Baccio d'Agnolo, **Εκκλησία του S. Spirito**, 1434-1481 - Piazza del Duomo (πλατεία του Καθεδρικού)-**Καθεδρικός της Santa Maria del Fiore** - Filippo Brunelleschi, **Τρούλλος**, 1418-1436-Νεογοτθική όψη του Καθεδρικού, 1868 (Emilio De Fabris) - **Battistero**-Lorenzo Ghiberti, **Πύλες του Βαπτιστηρίου**, 1401 - Museo dell'Opera del Duomo (Μουσείο του Καθεδρικού): D. Palterer, L. Zangheri, A. Natalini, **Νέο μουσείο** (1998-99) - Μουσείο του **Palazzo Bargello**, via Proconsolo, 13^{ος}-14^{ος} αι. (πρώτο δημόσιο κτίριο του δήμου Φλωρεντίας) - Piazza Repubblica-Benedetto da Maiano, **Palazzo Strozzi**, 1489-1538 - Via de'Tornabuoni-Piazza S. Trinita-Εκκλησία της **S. Trinita**, 14^{ος} αι. Όψη του Bernardo Buontalenti (1593-94) - Baccio d'Agnolo, **Palazzo Bartolini-Salimbeni**, 1520-23) - Bartolomeo Ammannati, **Ponte S. Trinita**, τέλη 16^{ου} αι. (ανακατασκευή 1952) - Leon Battista Alberti-Bernardo Rossellino, **Palazzo Rucellai**, δεύτερο μισό 15^{ου} αιώνα - Piazza della Signoria-**Loggia della Signoria**, 1376-82. Γλυπτά συμπλέγματα των Benvenuto Cellini και Giambologna-Arnolfo di Cambio και Bernardo Buontalenti, **Palazzo Vecchio** (Δημαρχείο), 1299-1596 - **Ponte Vecchio**, 1345 - Filippo Brunelleschi-Luca Fancelli-Bartolomeo Ammannati, **Piazza και Palazzo Pitti**, 1442-1570 - Palazzo Pitti, **Galleria Palatina**: Παραδειγματικό μουσείο ηγεμόνων της εποχής Μπαρόκ, ευρωπαϊκή ζωγραφική 16^{ου}-17^{ου} αιώνα - Niccolò Tribolo, **Κήποι του Boboli**, 1550 - Giuseppe Poggi, **Piazzale Michelangelo**, 1875 - **Ρωμανική βασιλική του S. Miniato al Monte**, 1018-1207 - Bernardo Buontalenti, **Forte Belvedere**, τέλη 16^{ου} αιώνα - G. Vasari-B. Buontalenti, **Gli Uffizi**, 1560-1580 - Πλατεία Santa Croce-A. di Cambio, **Βασιλική S. Croce**, 1296-1385. Νεογοτθικό καμπαναριό βασιλικής, 1847 (Gaetano Baccani)-Νεογοτθική όψη, 1857-1862 (Nicola Matas) - Filippo Brunelleschi, **Cappella (Παρεκλήσι) Pazzi**, 1429.
- Η ανανέωση της ζωγραφικής και της γλυπτικής - Ο Λεόν Μπατίστα Αλμπέρτι και οι νέες θεωρίες για την τέχνη.
- Η έννοια της ιδανικής πόλης - Ο Αλμπέρτι και οι θεωρίες για την πόλη - Η Ρώμη του καθολικισμού - Το Μιλάνο των Σφόρτσα - Η Pienza στην Τοσκάνη - Το Urbino στην Ούμπρια - Η Ferrara στην Εμίλια - Η Mantova στη Λομβαρδία.
- Ιστορία των πραγματειών και της αρχιτεκτονικής κριτικής - Η γραμματική της αρχιτεκτονικής - Η γλώσσα και οι ρυθμοί της αρχιτεκτονικής της Αναγέννησης - Οι θεωρίες της αρχιτεκτονικής.
- Τα μεγάλα αστικά κέντρα στα τέλη του 15ου αιώνα - Φλωρεντία - Βενετία - Νάπολη - Μικρότερα ιταλικά κέντρα: Prato, Crema, Todi, Montepulciano, Piacenza, Siena.
- Η αρχιτεκτονική του Μανιερισμού - Τζόρτζο Βαζάρι - Τζούλιο Ρομάνο - Μικελάντζελο Μπουοναρρότι - Λεονάρντο ντα Βίντσι - Ντονάτο Μπραμάντε - Ιάκοπο Σανσοβίνο - Μικέλε Σανμικέλι - Μπαλντασσάρε Περρούτσι - Αντόνιο ντα Σανγκάλλο - Ο ζωγράφος Ραφαήλος (1483-1520).
- Ο Αντρέα Παλλάντιο συγγραφέας και αρχιτέκτων στη Βιντσέντσα και τη Βενετία - Η βίλα Ροτόντα.
- Ανανέωση και παράδοση στην αρχιτεκτονική κατά τον 17^ο αιώνα - Η σχολή της Ρώμης - Ντονάτο Μπραμάντε - Τζαν Λορέντσο Μπερνίνι, Φραντσέσκο Μπορρομίνι και ο Άγιος Πέτρος - Ο S. Carlo alle Quattro Fontane του Μπορρομίνι και η αρχιτεκτονική του Μπαρόκ - Ο Ιάκοπο Μπαρότσι ντα Βινιόλα και το παλάτσο Φαρνέζε - Φίλιπο Γιουβάρρα.
- Η αρχιτεκτονική του 17ου αιώνα στην Ισπανία, Γερμανία και Αγγλία - Φίσερ φον Έρλαχ - Γιόχαν φον Χίλντεμπραντ - Γιόχαν Ντίντζενχόφερ - Κρίστοφερ Ρέν.
- Ιστορία των μουσείων στην Ευρώπη: αρχαιοφιλία, συλλογές, θεσμική εξέλιξη.
- Η γέννηση του μοντέρνου θεάτρου - Το Τεάτρο Ολίμπικο στη Βιτσέντσα.
- Ο 17ος grand siècle στη Γαλλία - Οι πολεοδομικές μεταμορφώσεις της πόλης του Παρισιού - Οι Βερσαλλίες και η επίδρασή τους στην ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική.
- Αυλικός και αστικός κλασικισμός στη διαμόρφωση της νέας πόλης και αρχιτεκτονικής - Οι εξελίξεις στην Ευρώπη ως τα μέσα του 18ου αιώνα - Η περίπτωση της Ολλανδίας - Το grand goût και η αρχιτεκτονική των ανακτόρων στην Ευρώπη - Το μπαρόκ, το ροκοκό και η εκκλησιαστική αρχιτεκτονική.
- Οι προϋποθέσεις του Νεοκλασικισμού - Νεοκλασικισμός και αρχαιολογία-Γιόχαν Γιόακιμ Βίνκελμαν.
- Ο Νεοπαλλαδισμός στην Αγγλία και η Society of Dilettanti - R. Adam και J. Soane - Η παράδοση του γραφικού στην αρχιτεκτονική.

- Ο κλασικισμός του 18ου αιώνα και ο Τζοβάν Μπατίστα Πιρανέζι.
- Οι αρχιτέκτονες της Γαλλικής επανάστασης: E.L. Boullée και C.N. Ledoux-Η ουτοπική παράμετρος του σχεδιασμού - Ο Ζ.Ν.Α. Ντυράν, η ρασιοναλιστική παράδοση και η εκλογίκευση των αρχιτεκτονικών τύπων.
- Ο Νεοκλασικισμός στην Ιταλία - G. Valadier, G. Japelli και οι «ιακωβίνοι» αρχιτέκτονες στη Λομβαρδία.
- Ο Νεοκλασικισμός στη Γερμανία - Φρειδερίκος ο Μέγας και K.F. Schinkel στο Βερολίνο - Λουδοβίκος Α΄ και L.v. Klenze στο Μόναχο.
- Οι ευρωπαϊκές επαναστάσεις του 1848.
- Βιομηχανική επανάσταση και αστική πόλη στην Ευρώπη - Οι μεταμορφώσεις των ευρωπαϊκών πρωτευουσών: Λονδίνο και J. Nash, Φλωρεντία και G. Roggi, το Παρίσι του Ναπολέοντα Γ΄, το Μόναχο του Λουδοβίκου Α΄, η Βιέννη της Ringstrasse - Το νέο σχέδιο Βαρκελώνης (I. Cerdà).
- Το νεογοτθικό στυλ στην Ευρώπη και η συνεισφορά της αρχιτεκτονικής του σιδήρου.
- J. Ruskin - W. Morris και οι Arts & Crafts - Από το Gothic Revival στην Art Nouveau - Οι οφειλές της βελγικής κουλτούρας στην αγγλική και τη γαλλική.
- V. Horta και H. van de Velde.
- H. Guimard - C.R. Mackintosh.
- O. Wagner και Wagnerschule - O J.M. Olbrich στη Βιέννη και στο Ντάρμστατ - J. Hoffmann - A. Loos.
- Ο μοντερνισμός της Καταλονίας και ο A. Gaudí.
- Το ιταλικό Liberty: G. Sommaruga, R. D'Aronco, E. Basile, G. Michelazzi.

Βιβλίο αναφοράς

D. Watkin, Ιστορία της Δυτικής Αρχιτεκτονικής, ΜΙΕΤ, Αθήνα 2005.

Γενική βιβλιογραφία

J. Ackerman, *Origins, Imitation, Conventions*, Κέιμπριτζ, Μασαχουσέτη 2002 (Μιλάνο 2003).
 L. Benevolo, *Storia dell'architettura del Rinascimento*, Laterza, Ρώμη-Μπάρι 1978.
 L. Benevolo, *Storia della Città*, Ρώμη-Μπάρι 1982.
 M. Brusatin, G. Pizzamiglio, *The Baroque in Central Europe. Places, Architecture and Art*, Νέα Υόρκη 1992.
 V. Franchetti Pardo, *Storia dell'urbanistica dal Trecento al Quattrocento*, Ρώμη-Μπάρι 1982.
 E. Kaufmann, *Architecture in the Age of Reason. Baroque and Post-Baroque in England, Italy and France*, Κέιμπριτζ, Μασαχουσέτη 1955 (Τορίνο 1966).
 H.W. Kruft, *Geschichte der Architekturtheorie von der Antike bis zur Gegenwart*, Μόναχο 1985 (Μπάρι 1988).
 P. Murray, *Architettura del Rinascimento*, Μιλάνο 1972.
 C. Norberg Schultz, *Architettura barocca e tardo barocca*, Μιλάνο 1971.
 P. Nuttgens, *The story of architecture*, Phaidon Press, Λονδίνο 1997 (Μιλάνο 2001).
 N. Pevsner, *An Outline of European Architecture*, Harmondsworth 1960 (Μιλάνο 1984).
 P. Portoghesi (επιμ.), *Dizionario Enciclopedico di Architettura e Urbanistica*, Ρώμη 1969.
 S. Settis, *Το μέλλον του 'κλασικού'*, μτφ./επιμ. Α. Γιακουμακάτος, Νεφέλη, Αθήνα 2006.
 M. Tafuri, *L'architettura dell'Umanesimo*, Ρώμη-Μπάρι 1969.
 R. Wittkower, *Architectural Principles in the Age of Humanism*, Λονδίνο 1962 (Τορίνο 1964).
 R. Wittkower, *Art and Architecture in Italy: 1600 to 1750*, Harmonds. 1958 (Τορίνο 1972).

Είναι υποχρεωτική η εκπόνηση ατομικής εργασίας με τα εξής χαρακτηριστικά:

- Σύντομη ιστορική και κριτική ανάλυση δύο αντιπροσωπευτικών έργων αρχιτέκτονα της επιλογής του φοιτητή/τριας ή ενός έργου δύο διαφορετικών αρχιτεκτόνων.
- Εκτεταμένη βιβλιογραφία επί του θέματος, ελληνική και ξένη.
- Γίνονται δεκτές και προτάσεις εκτός αυτών των προδιαγραφών (π.χ. σχόλια για αρχιτεκτονικά έργα πόλης που έχουμε επισκεφτεί, με σχετικό φωτογραφικό υλικό, ή εργασία πάνω σε ένα αρχιτεκτονικό αρχείο, εντός ή εκτός Ελλάδας).

Η εργασία πρέπει να είναι σε μορφή τεύχους σχήματος Α4 με συνολική έκταση δακτυλογραφημένου κειμένου και βιβλιογραφίας ως 2500-3000 λέξεις.

Το θέμα της εργασίας δηλώνεται στον διδάσκοντα εκ των προτέρων, στη διάρκεια των μαθημάτων του εξαμήνου. Αν το θέμα δεν δηλώνεται στη διάρκεια του εξαμήνου, η εργασία δεν θα λαμβάνεται υπόψη στις εξετάσεις.

Συνιστάται η διόρθωση των εργασιών από τον διδάσκοντα κατά τη διάρκεια της εκπόνησής τους και πριν την τελική παράδοση. Η εργασία παραδίδεται την ημέρα και μαζί με τη γραπτή εξέταση του μαθήματος.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η εργασία αφορά την επιλογή δύο έργων του ίδιου αρχιτέκτονα ή ενός έργου δύο αρχιτεκτόνων. Η επιλογή αυτή πρέπει να αφορά αποκλειστικά την ιστορική περίοδο και τη θεματική που αποτελεί αντικείμενο του εξαμήνου. Οι αρχιτέκτονες μπορεί να είναι ξένοι ή Έλληνες.

Η εργασία συνίσταται στην παραγωγή τεύχους Α4, με εικόνες και κείμενο 2500-3000 λέξεων. Η εργασία γράφεται στον υπολογιστή και παραδίδεται τυπωμένη.

Το εξώφυλλο της εργασίας περιέχει όλες τις αναγκαίες πληροφορίες, όπως: Σχολή, Τμήμα φοίτησης, Ακαδημ. Έτος, Ονοματεπώνυμο και Α.Μ. φοιτητή, Τίτλο μαθήματος, Τίτλο εργασίας, Όνομα καθηγητή. Μπορεί να έχει και μία εικόνα.

Η εργασία έχει σαφή δομή και αποτελείται από τα εξής διακριτά μέρη:

1. Εισαγωγή 2. Ανάλυση πρώτου έργου 3. Ανάλυση δεύτερου έργου 4. Συμπεράσματα 5. Βιβλιογραφία

1. Η εισαγωγή ασχολείται συνήθως με τα βιογραφικά στοιχεία του αρχιτέκτονα ή των αρχιτεκτόνων. Η εισαγωγή πρέπει να είναι σύντομη: δεν αφηγούμαστε τη ζωή του αρχιτέκτονα απεριόριστα, αλλά επισημαίνουμε τα κυριότερα στοιχεία της που θεωρούμε σχετικά με την ανάλυση των δύο έργων που έχουμε επιλέξει. Στην εισαγωγή μπορούμε να ασχολούμαστε επίσης με τους λόγους που μας οδήγησαν στην επιλογή των δύο έργων.

2. Στη συνέχεια αναλύουμε το πρώτο έργο (προηγείται μεσότιτλος με το όνομα του κτιρίου). Ανάλυση σημαίνει καταρχήν απλή και μεθοδική περιγραφή της κάτοψης και της λειτουργίας του, περιγραφή της κατασκευής του (υλικά, τεχνολογία, κατασκευαστικές μέθοδοι) και περιγραφή των μορφοπλαστικών χαρακτηριστικών και της αρχιτεκτονικής γλώσσας του.

3. Ακολουθώντας αναλύουμε το δεύτερο έργο, με τον ίδιο τρόπο.

4. Στο τέλος διατυπώνουμε ένα τελικό σχόλιο που μπορεί να είναι πιο ελεύθερο, σύγκρισης αυτών των δύο έργων, εξήγησης του λόγου για τον οποίο επιλέχθηκαν, θέσης τους στο συνολικό έργο του αρχιτέκτονα ή των αρχιτεκτόνων η/και σημασίας τους στο πλαίσιο της ιστορίας της αρχιτεκτονικής. Μπορεί να διατυπωθεί και οποιαδήποτε άλλη θεώρηση κρίνεται αναγκαία ή αξιόλογη στο πλαίσιο της εργασίας. Το τελικό σχόλιο-συμπέρασμα μπορεί να είναι μια ελεύθερη κριτική προσέγγιση του θέματος.

Σημαντική παρατήρηση: Ανάλυση του έργου σημαίνει καταρχήν περιγραφή. Η σωστή περιγραφή ενός έργου εισάγει, σε πρώτο επίπεδο, στην ανάλυση και αποτίμηση του έργου.

Σημαντικό στοιχείο της εργασίας είναι οι εικόνες (φωτογραφίες). Οι εικόνες τοποθετούνται ανάμεσα στο κείμενο και ακολουθούν τη ροή του. Οι εικόνες σχολιάζονται. Δεν χρειάζεται να είναι πολλές αλλά να είναι σαφείς και να περιγράφουν επαρκώς τα έργα. Σημαντικά είναι επίσης τα σχέδια (κατόψεις, όψεις, τομές των κτιρίων) χωρίς τα οποία η αρχιτεκτονική δεν γίνεται κατανοητή. Ειδικά οι κατόψεις είναι απολύτως απαραίτητες: αρκεί μία ή δύο για την επαρκή αντίληψη της λειτουργίας και της οργάνωσης του κτιρίου. Τις κατόψεις τις περιγράφουμε και τις εξηγούμε.

5. Όλες οι βιβλιογραφικές αναφορές πρέπει να γράφονται με τον ίδιο τρόπο και να περιέχουν τις ίδιες πληροφορίες (συγγραφέας, τίτλος, εκδότης, πόλη, έτος). Ο τίτλος γράφεται πλάγια (*italics*).

Παράδειγμα:

S. Settis, *Το μέλλον του κλασικού*, Νεφέλη, Αθήνα 2006.

R. Wittkower, *Architectural Principles in the Age of Humanism*, Thames & Hudson, Λονδίνο 1962.

A. Γιακουμακάτος (επιμ.), «Νέο Μουσείο Ακρόπολης. Μια κριτική αποτίμηση», *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 44/2010, σ. 115-139.

Η δομή της εργασίας μπορεί να είναι και διαφορετική από την παραπάνω, αρκεί να μην απουσιάζει η ανάλυση παραδειγματικών έργων που έχουν επιλεγεί.

Οι πηγές μας έχουν μόνο συμβουλευτικό χαρακτήρα. Δεν αντιγράφουμε μηχανικά τις πηγές (copy-paste). Είναι κάτι που γίνεται εύκολα αντιληπτό. Μελετούμε και χειριζόμαστε τις πηγές συγκριτικά, για να αντλήσουμε πληροφορίες και συμπεράσματα που τα διατυπώνουμε με δικό μας αυτόνομο τρόπο. Όταν χρησιμοποιούμε ένα απόσπασμα από αυτές το βάζουμε σε εισαγωγικά και αναφέρουμε την πηγή σε υποσημείωση.

Όταν ασχολούμαστε με έναν αρχιτέκτονα (αλλά και με ένα καλλιτέχνη γενικότερα) είναι σκόπιμο να μην αρκούμαστε σε πηγές γενικού χαρακτήρα (γενικές ιστορίες της αρχιτεκτονικής ή άλλες πηγές) αλλά να ανατρέχουμε σε ειδικές μονογραφίες για τον αρχιτέκτονα, όπου οι πληροφορίες και η εμβάθυνση είναι πληρέστερη, συστηματική και στοχευμένη.

Το διαδίκτυο δεν αποτελεί ερευνητικό εργαλείο αλλά πηγή μιας πρώτης πληροφόρησης.

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ/ΤΡΙΑΣ:

Α.Μ.:

ΤΜΗΜΑ:

ΕΞΑΜΗΝΟ:

ΘΕΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

.....

.....

.....

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΔΗΛΩΣΗΣ:

.....

Το θέμα της εργασίας δηλώνεται στον διδάσκοντα εκ των προτέρων, στη διάρκεια των μαθημάτων του εξαμήνου.
Αν το θέμα δεν δηλώνεται στη διάρκεια του εξαμήνου, η εργασία δεν θα λαμβάνεται υπόψη στις εξετάσεις.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ 2 / 1871-2017

Η «Σχολή του Σικάγου» στην Αμερική, οι ιστορικές πρωτοπορίες στην Ευρώπη, το μοντέρνο κίνημα, η μεταπολεμική αρχιτεκτονική, η σύγχρονη συνθήκη

- Η σχολή του Σικάγου - Daniel Burnham και Louis Sullivan - Η έκθεση του Κολόμβου στο Σικάγο το 1893.
- Frank Lloyd Wright: η παιδεία και οι σχέσεις με τον L. Sullivan - F.L. Wright: η περίοδος του Oak Park, τα «prairie houses» και τα πρώτα δημόσια έργα.
- Tony Garnier και Auguste Perret.
- Ο γερμανικός εξπρεσιονισμός - Bruno Taut - Erich Mendelsohn -
- Ο ιταλικός φουτουρισμός - Η «Città Nuova» του Antonio Sant' Elia και ο Mario Chiattone -
- Ο ολλανδικός νεοπλαστικισμός - Theo Van Doesburg και Gerrit Thomas Rietveld -
- Ο ρωσικός κονστρουκτιβισμός -
- Ο τσεχοσλοβακικός κυβισμός και η αρχιτεκτονική στην Πράγα.

- Η γέννηση του Deutscher Werkbund και η αρχιτεκτονική του Peter Behrens.
- Ο Bruno Taut, ο Ernst May και τα προγράμματα στέγασσης του neues Bauen στην κεντρική Ευρώπη - Το Deutsche Werkbund - Mies van der Rohe - Τα CIAM από το 1928 ως το 1933 - Η ίδρυση του Μπαουχάους και το έργο του Walter Gropius.
- Η παιδεία του Le Corbusier και το έργο της δεκαετίας του 1920 - Η πολεοδομία του Le Corbusier.
- Ο σκανδιναβικός τοπικισμός και ο Alvar Aalto.
- Το ιταλικό «Novecento» - Το «Gruppo 7» - Giuseppe Pagano και Giuseppe Terragni - Ο Marcello Piacentini και η πολεοδομία του καθεστώτος της ιταλικής «εικοσαετίας» - Το E42 στη Ρώμη.
- Η αρχιτεκτονική του ελληνικού ρασιοναλισμού.
- Το «International style» και η κρίση του μοντέρνου κινήματος στη δεκαετία του 1930.

- Η διάδοση του Διεθνούς Στυλ μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο - Η εξέλιξη των CIAM και το Team X.
- Το έργο των Δασκάλων στη μεταπολεμική περίοδο: Le Corbusier, Alvar Aalto, Mies van der Rohe, Richard Neutra, Rudolf Schindler, Walter Gropius, Frank Lloyd Wright, Oscar Niemeyer.
- Ιταλικός νεορεαλισμός: Mario Ridolfi και Ludovico Quadroni.
- Οι «new towns» στην Αγγλία και στη Σκανδιναβία - Η ανοικοδόμηση στην Ολλανδία και η περίπτωση του Ρόττερνταμ.
- Ο νεοεξπρεσιονισμός, το νεολίμπερτ και η αρχιτεκτονική του μπρουταλισμού στην Ευρώπη και την Ιαπωνία: Hans Scharoun, Buckminster Fuller, Jørn Utzon, Paolo Portoghesi, Alison και Peter Smithson, James Stirling, Paul Rudolph, Philip Johnson, Kenzo Tange.
- Ο Louis Kahn και η αντίληψη της μνήμης.
- Η ουτοπία της τεχνολογικής αρχιτεκτονικής μεγάλης κλίμακας στη δεκαετία του 1960.
- Το έργο των ολλανδών στρουκτουραλιστών: Aldo van Eyck και Herman Hertzberger.
- Η αναζήτηση ενός νέου ρασιοναλισμού: Aldo Rossi και Giorgio Grassi.
- Αρχιτεκτονική, επικοινωνία και η γέννηση του μεταμοντέρνου: η περίπτωση του Robert Venturi.
- Ο φορμαλισμός των Five Architects.
- Η αρχιτεκτονική του επιλεγόμενου «Τρίτου κόσμου» και ο Τοπικισμός: Sverre Fehn, Luis Barragán, Balkrishna Doshi και Άρης Κωνσταντινίδης.
- Ο πλουραλισμός της δεκαετίας του 1970, τα κίνητρα του μεταμοντέρνου και ο κλασικιστικός εκλεκτικισμός - Η «Strada Novissima» και η απήχυσή της στη δεκαετία του 1980 - Οι Μπιενάλε αρχιτεκτονικής της Βενετίας (1980-2018).
- Η αρχιτεκτονική της υψηλής τεχνολογίας.
- Η αρχιτεκτονική των μουσείων και των πολιτιστικών κέντρων - Το έργο του Frank Gehry.
- Αποδόμηση και φορμαλιστική αφαίρεση.
- Η διάδοση μιας υψηλής αρχιτεκτονικής ποιότητας στις Κάτω Χώρες.
- Το έργο των Oswald Mathias Ungers, Hans Hollein, Coop Himmelblau, Renzo Piano, Richard Rogers, Norman Foster, Mario Botta, Adolfo Natalini, Alvaro Siza Vieira, Jean Nouvel, OMA, Mecanoo, Jo Coenen.
- Η αρχιτεκτονική στην Ιαπωνία - Η μιμιμαλιστική αυστηρότητα του Tadao Ando.
- Η αρχιτεκτονική του σύγχρονου εκλεκτικισμού των αρχών του 21^{ου} αιώνα. Η αρχιτεκτονική του νεοφιλελευθερισμού.
- Μεταβιομηχανική συνθήκη και προοπτικές της αρχιτεκτονικής. Η αρχιτεκτονική μετά την κρίση.

K. Frampton, Μοντέρνα αρχιτεκτονική. Ιστορία και κριτική, Θεμέλιο, Αθήνα 1987-2009².
J.M. Montaner, Ιστορία της σύγχρονης αρχιτεκτονικής, Νεφέλη, Αθήνα 2014.

Γενική βιβλιογραφία

L. Benevolo, *Storia dell'architettura moderna*, Ρώμη-Μπάρι 1997.
W. Curtis, *Modern Architecture since 1900*, Λονδίνο 1996.
H.W. Kruft, *Geschichte der Architekturtheorie*, Μόναχο 1985 (Ρώμη-Μπάρι 1987).
Π. Μιχελής, *Η αρχιτεκτονική ως τέχνη*, Αθήνα 1940.
P. Nuttgens, *The story of architecture*, Phaidon Press, Λονδίνο 1997 (Μιλάνο 2001).
N. Pevsner, *An Outline of European Architecture*, Harmondsworth 1960 (Μιλάνο 1984).
P. Portoghesi (επιμ.), *Dizionario Enciclopedico di Architettura e Urbanistica*, Ρώμη 1969.
M. Tafuri, F. Dal Co, *Architettura Contemporanea*, Μιλάνο 1992.
D. Watkin, Ιστορία της Δυτικής Αρχιτεκτονικής, ΜΙΕΤ, Αθήνα 2005.
B. Zevi, *Storia dell'architettura moderna*, Τορίνο 1996.
Α. Γιακουμακάτος, *Στοιχεία για τη νεότερη ελληνική αρχιτεκτονική. Πάτροκλος Καρναντίνος*, ΜΙΕΤ, Αθήνα 2003.
Α. Γιακουμακάτος, Ιστορία της ελληνικής αρχιτεκτονικής. 20^{ος} αιώνας, Νεφέλη, Αθήνα 2003-2016⁴.
Α. Γιακουμακάτος, Η αρχιτεκτονική και η κριτική, Νεφέλη, Αθήνα 2001-2009².
Α. Γιακουμακάτος (επιμ.), *Ελληνική αρχιτεκτονική στον 20ό και 21ο αιώνα. Ιστορία-θεωρία-Κριτική*, Gutenberg, Αθήνα 2016.

Είναι υποχρεωτική η εκπόνηση ατομικής εργασίας με τα εξής χαρακτηριστικά:

- Σύντομη μονογραφία (ιστορική και κριτική ανάλυση) αρχιτέκτονα της επιλογής του φοιτητή, και
- Ανάλυση δύο αντιπροσωπευτικών έργων του ίδιου αρχιτέκτονα της επιλογής του φοιτητή.
- Εκτεταμένη βιβλιογραφία επί του θέματος, ελληνική και ξένη.

Ο αρχιτέκτονας και το έργο του πρέπει να ανήκει στην περίοδο που αποτελεί αντικείμενο του μαθήματος, και μπορεί να είναι έλληνας ή ξένος.

Η εργασία πρέπει να είναι σε μορφή τεύχους σχήματος Α4 με συνολική έκταση δακτυλογραφημένου κειμένου και βιβλιογραφίας ως 2500-3000 λέξεις.

Συνιστάται η διόρθωση των εργασιών από τον διδάσκοντα κατά τη διάρκεια της εκπόνησής τους και πριν την τελική παράδοση. Η παράδοση των εργασιών γίνεται την ημέρα των τελικών γραπτών εξετάσεων.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η εργασία αφορά την επιλογή δύο έργων του ίδιου αρχιτέκτονα ή ενός έργου δύο αρχιτεκτόνων. Η επιλογή αυτή πρέπει να αφορά αποκλειστικά την ιστορική περίοδο και τη θεματική που αποτελεί αντικείμενο του εξαμήνου. Οι αρχιτέκτονες μπορεί να είναι ξένοι ή Έλληνες.

Η εργασία συνίσταται στην παραγωγή τεύχους Α4, με εικόνες και κείμενο 2500-3000 λέξεων. Η εργασία γράφεται στον υπολογιστή και παραδίδεται τυπωμένη.

Το εξώφυλλο της εργασίας περιέχει όλες τις αναγκαίες πληροφορίες, όπως:

Σχολή, Τμήμα φοίτησης, Ακαδημ. Έτος, Ονοματεπώνυμο και Α.Μ. φοιτητή, Τίτλο μαθήματος, Τίτλο εργασίας, Όνομα καθηγητή. Μπορεί να έχει και μία εικόνα.

Η εργασία έχει σαφή δομή και αποτελείται από τα εξής διακριτά μέρη:

1. Εισαγωγή 2. Ανάλυση πρώτου έργου 3. Ανάλυση δεύτερου έργου 4. Συμπεράσματα 5. Βιβλιογραφία

1. Η εισαγωγή ασχολείται συνήθως με τα βιογραφικά στοιχεία του αρχιτέκτονα ή των αρχιτεκτόνων. Η εισαγωγή πρέπει να είναι σύντομη: δεν αφηγούμαστε τη ζωή του αρχιτέκτονα απεριόριστα, αλλά επισημαίνουμε τα κυριότερα στοιχεία της που θεωρούμε σχετικά με την ανάλυση των δύο έργων που έχουμε επιλέξει. Στην εισαγωγή μπορούμε να ασχολούμαστε επίσης με τους λόγους που μας οδήγησαν στην επιλογή των δύο έργων.

2. Στη συνέχεια αναλύουμε το πρώτο έργο (προηγείται μεσότιτλος με το όνομα του κτιρίου). Ανάλυση σημαίνει καταρχήν απλή και μεθοδική περιγραφή της κάτοψης και της λειτουργίας του, περιγραφή της κατασκευής του (υλικά, τεχνολογία, κατασκευαστικές μέθοδοι) και περιγραφή των μορφοπλαστικών χαρακτηριστικών και της αρχιτεκτονικής γλώσσας του.

3. Ακολούθως αναλύουμε το δεύτερο έργο, με τον ίδιο τρόπο.

4. Στο τέλος διατυπώνουμε ένα τελικό σχόλιο που μπορεί να είναι πιο ελεύθερο, σύγκρισης αυτών των δύο έργων, εξήγησης του λόγου για τον οποίο επιλέχτηκαν, θέσης τους στο συνολικό έργο του αρχιτέκτονα ή των αρχιτεκτόνων η/και σημασίας τους στο πλαίσιο της ιστορίας της αρχιτεκτονικής. Μπορεί να διατυπωθεί και οποιαδήποτε άλλη θεώρηση κρίνεται αναγκαία ή αξιόλογη στο πλαίσιο της εργασίας. Το τελικό σχόλιο-συμπέρασμα μπορεί να είναι μια ελεύθερη κριτική προσέγγιση του θέματος.

Σημαντική παρατήρηση: Ανάλυση του έργου σημαίνει καταρχήν περιγραφή. Η σωστή περιγραφή ενός έργου εισάγει, σε πρώτο επίπεδο, στην ανάλυση και αποτίμηση του έργου.

Σημαντικό στοιχείο της εργασίας είναι οι εικόνες (φωτογραφίες). Οι εικόνες τοποθετούνται ανάμεσα στο κείμενο και ακολουθούν τη ροή του. Οι εικόνες σχολιάζονται. Δεν χρειάζεται να είναι πολλές αλλά να είναι σαφείς και να περιγράφουν επαρκώς τα έργα. Σημαντικά είναι επίσης τα σχέδια (κατόψεις, όψεις, τομές των κτιρίων) χωρίς τα οποία η αρχιτεκτονική δεν γίνεται κατανοητή. Ειδικά οι κατόψεις είναι απολύτως απαραίτητες: αρκεί μία ή δύο για την επαρκή αντίληψη της λειτουργίας και της οργάνωσης του κτιρίου. Τις κατόψεις τις περιγράφουμε και τις εξηγούμε.

5. Όλες οι βιβλιογραφικές αναφορές γράφονται με τον ίδιο τρόπο και περιέχουν τις ίδιες πληροφορίες (συγγραφέας, τίτλος, εκδότης, πόλη, έτος). Ο τίτλος γράφεται πλάγια (*italics*). Παράδειγμα:

S. Settis, *Το μέλλον του κλασικού*, Νεφέλη, Αθήνα 2006.

R. Wittkower, *Architectural Principles in the Age of Humanism*, Thames & Hudson, Λονδίνο 1962.

A. Γιακουμακάτος (επιμ.), «Νέο Μουσείο Ακρόπολης. Μια κριτική αποτίμηση», *Αρχιτεκτονικά Θέματα*, τχ. 44/2010, σ. 115-139.

Η δομή της εργασίας μπορεί να είναι και διαφορετική από την παραπάνω, αρκεί να μην απουσιάζει η ανάλυση παραδειγματικών έργων που έχουν επιλεγεί.

Οι πηγές μας έχουν μόνο συμβουλευτικό χαρακτήρα. Δεν αντιγράφουμε μηχανικά τις πηγές (copy-paste). Είναι κάτι που γίνεται εύκολα αντιληπτό. Μελετούμε και χειριζόμαστε τις πηγές συγκριτικά, για να αντλήσουμε πληροφορίες και συμπεράσματα που τα διατυπώνουμε με δικό μας αυτόνομο τρόπο. Όταν χρησιμοποιούμε ένα απόσπασμα από αυτές το βάζουμε σε εισαγωγικά και αναφέρουμε την πηγή σε υποσημείωση.

Όταν ασχολούμαστε με έναν αρχιτέκτονα (αλλά και με ένα καλλιτέχνη γενικότερα) είναι σκόπιμο να μην αρκούμαστε σε πηγές γενικού χαρακτήρα (γενικές ιστορίες της αρχιτεκτονικής ή άλλες πηγές) αλλά να ανατρέχουμε σε ειδικές μονογραφίες για τον αρχιτέκτονα, όπου οι πληροφορίες και η εμβάθυνση είναι πληρέστερη, συστηματική και στοχευμένη.

Το διαδίκτυο δεν αποτελεί ερευνητικό εργαλείο αλλά πηγή μιας πρώτης πληροφόρησης.

ΔΗΛΩΣΗ ΘΕΜΑΤΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
(από ένα ή δύο άτομα)

(1) ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΦΟΙΤΗΤΗ/ΤΡΙΑΣ:

Α.Μ.: ΤΜΗΜΑ ΕΞΑΜΗΝΟ

(2) ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΦΟΙΤΗΤΗ/ΤΡΙΑΣ:

Α.Μ.: ΤΜΗΜΑ ΕΞΑΜΗΝΟ

ΘΕΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

.....

.....

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΔΗΛΩΣΗΣ:

Η δήλωση παραδίδεται στον διδάσκοντα, στη διάρκεια του μαθήματος.

Το θέμα της εργασίας δηλώνεται στον διδάσκοντα εκ των προτέρων, στη διάρκεια των μαθημάτων του εξαμήνου.

Αν το θέμα δεν δηλώνεται στη διάρκεια του εξαμήνου, η εργασία δεν θα λαμβάνεται υπόψη στις εξετάσεις.

